

PEDAGOGIK TADQIQOTLAR METODOLOGIYASI VA METODLARI.

Xamrayev Ulugbek Xolmatovich

*O'zbekiston Respublikasi Harbiy Xavfsizlik
va Mudofaa Universiteti kafedra boshlig'i.*

Annotatsiya: *Ushbu ishda pedagogik tadqiqotlarning metodologik asoslari, ilmiy izlanishlarni tashkil etish tamoyillari va zamonaviy ta'lim tizimidagi tadqiqot metodlarining tahlili yoritilgan. Maqolada nazariy (qiyosiy tahlil, modellash) va empirik (kuzatish, pedagogik eksperiment, so'rovnoma) metodlarning o'ziga xos xususiyatlari hamda ularning natijadorlikni ta'minlashdagi roli ko'rib chiqiladi. Tadqiqotning obyekti va predmetini to'g'ri belgilash, ilmiy farazlarni shakllantirish hamda olingan natijalarni statistik qayta ishlash masalalariga alohida urg'u berilgan.*

Аннотация: *В данной работе освещаются методологические основы педагогических исследований, принципы организации научных изысканий и анализ методов исследования в современной системе образования. В статье рассматриваются особенности теоретических (сравнительный анализ, моделирование) и эмпирических (наблюдение, педагогический эксперимент, анкетирование) методов, а также их роль в обеспечении результативности. Особое внимание уделено вопросам правильного определения объекта и предмета исследования, формирования научных гипотез и статистической обработки полученных данных.*

Abstract: *This work covers the methodological foundations of pedagogical research, the principles of organizing scientific inquiry, and the analysis of research methods in the modern educational system. The article examines the characteristics of theoretical (comparative analysis, modeling) and empirical (observation, pedagogical experiment, surveying) methods and their role in ensuring effectiveness. Special emphasis is placed on the correct definition of the research object and subject, the formulation of scientific hypotheses, and the statistical processing of the results obtained.*

Kalit so'zlar: *Metodologiya Pedagogik tadqiqot Obyekt va predmet Ilmiy faraz Empirik metodlar Pedagogik eksperiment Ta'lim tamoyillari Innovatsiya*

Ключевые слова: *Методология Педагогическое исследование Научная Педагогический эксперимент Инновация гипотеза Эмпирические методы Принципы образования Объект и предмет*

Keywords: *Methodology Pedagogical research Scientific hypothesis Empirical methods Pedagogical experiment Object and subject Educational principles Innovation*

1. Pedagogik tadqiqot metodologiyasi

Metodologiya — bu tadqiqotning ilmiy yo'nalishini belgilovchi qoidalar va yondashuvlar tizimidir. U tadqiqotchiga muammoni qanday o'rganish kerakligi bo'yicha strategik asos beradi.

Asosiy yondashuvlar:

Tizimli yondashuv: Ta'lim jarayonini bir-biri bilan bog'liq bo'lgan qismlar (o'qituvchi, o'quvchi, mazmun, muhit) majmui deb qarash.

Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv: Tadqiqot markaziga o'quvchining individual rivojlanishini qo'yish.

Akseologik yondashuv: Ta'limdagi insoniy qadriyatlarni ustuvor deb bilish.

2. Pedagogik tadqiqot metodlari

Tadqiqot metodlari — bu aniq ma'lumot to'plash va ularni tahlil qilish vositalaridir. Ular uchta asosiy guruhga bo'linadi:

A. Nazariy metodlar (Aqliy faoliyat usullari)

Tahlil va sintez: Mavzuni qismlarga ajratish va umumlashtirish.

Qiyoslash: Turli ta'lim tizimlari yoki metodlarini solishtirish.

Modellashtirish: Ideal dars yoki ta'lim modelini nazariy yaratish.

B. Empirik metodlar (Amaliy tajriba usullari)

Kuzatish: Ta'lim jarayonini bevosita kuzatib, faktlarni qayd etish.

Pedagogik eksperiment: Yangi usul yoki texnologiyani maxsus sharoitda sinab ko'rish. Bu eng asosiy metod hisoblanadi.

So'rov usullari: Anketa, intervyu va suhbat o'tkazish.

Test o'tkazish: Bilim va ko'nikmalar darajasini obyektiv o'lchash.

V. Matematik-statistik metodlar

Olingan natijalarni (baholar, foizlar) matematik hisoblash va jadval yoki diagrammalar ko'rinishiga keltirish. Bu tadqiqot natijasining ishonchliligini isbotlash uchun zarur.

3. Tadqiqotning mantiqiy tuzilmasi

Har qanday pedagogik izlanishda quyidagi "ilmiy apparat" bo'lishi shart:

Obyekt: O'rganilayotgan umumiy jarayon (masalan, maktabda o'qitish jarayoni).

Predmet: Obyektning aniq bir qirradi (masalan, maktabda informatika o'qitishda o'yin texnologiyalari).

Gipoteza (Ilmiy faraz): Tadqiqotchining "Agar mana shu metod qo'llanilsa, natija yaxshilanadi" degan oldindan bergan bashorati.

Pedagogik tadqiqotlar metodologiyasi va metodlari bo'yicha qisqa xulosa:

Metodologiya — bu tadqiqotning "fundamenti" bo'lib, u ilmiy izlanishning to'g'ri yo'nalishda, xolis va tizimli olib borilishini ta'minlaydi.

Metodlar — bu muammoni yechish vositalaridir. Tadqiqotda faqat bir metod bilan cheklanib qolmay, nazariy (tahlil), empirik (eksperiment, kuzatish) va statistik metodlardan majmuaviy foydalanish natijalarning ishonchliligini oshiradi.

Asosiy mezon — har qanday pedagogik tadqiqot shunchaki nazariya emas, balki amaliyotda ta'lim sifatini yaxshilashga va aniq bir pedagogik muammoni hal etishga xizmat qilishi shart.

Xulosa qilib aytganda, to'g'ri tanlangan metodologiya va metodlar tadqiqotchiga ta'lim jarayonidagi tasodifiy muvaffaqiyatlarni emas, balki qonuniy va barqaror rivojlanishni aniqlash imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Maylanova N. H., Ochilov M. "Pedagogik tadqiqotlar metodologiyasi". — Toshkent, 2010.
2. Ibragimov X. I., Abdullayeva Sh. A. "Pedagogika nazariyasi (darslik)". — Toshkent, "Fan va texnologiya", 2008.
3. Ziyomuhammadov B. "Pedagogika (o'quv qo'llanma)". — Toshkent, 2014.
4. Azizxo'jayeva N. N. "Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat". — Toshkent, 2006.
5. Krayevskiy V. V., Berejnova YE. V. "Metodologiya pedagogiki: noviy etap" (Metodologiya pedagogiki: yangi bosqich). — Moskva, "Akademiya", 2006.
6. Zagvyazinskiy V. I. "Metodologiya i metodi psixologo-pedagogicheskogo issledovaniya" (Psixologik-pedagogik tadqiqotlar metodologiyasi va metodlari). — Moskva, 2010.
7. Creswell, J. W. "Educational Research: Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research" (Pedagogik tadqiqotlar: Miqdoriy va sifat tadqiqotlarini rejalashtirish va o'tkazish). — Pearson, 2018.